

УТВРЂИВАЊЕ ТИПОВА БИБЛИОТЕКА

У нашој Републици основан је и изникао је после ослобођења, а и оснива се и ниче такорећи сваког дана и сад, у току изградње социјализма, огроман број библиотека. Иако ми још немамо ни закона о библиотекама, нити икаквих специјалних уредаба ни законских одредаба које би одредиле карактер наших библиотека, библиотеке су у нашој Републици – и онај незнатан број наслеђених и онај огроман број основаних и самониклих – доступне свим слојевима народа, изузев личних и црквено-манастирских које имају затворен карактер. Наш устав којим наша демократска народна „држава обезбеђује да школе и друге просветне и културне установе буду доступне свим слојевима народа“ примењен је у пракси и одредио је и без посебних закона и одредаба и карактер наших библиотека.

Према правцу рада и намени при оснивању, могло би се констатовати да код нас у нашој Републици данас постоји пет типова библиотека и то:

1) тип популарне (народне масовне) библиотеке

за ваншколско просвећивање, односно дизање степена опште културе широких народних маса, за њихово политичко васпитавање и самообразовање;

2) тип стручне библиотеке за стручно усавршавање радника и радне интелигенције;

3) тип научне библиотеке за научно-истраживачки рад;

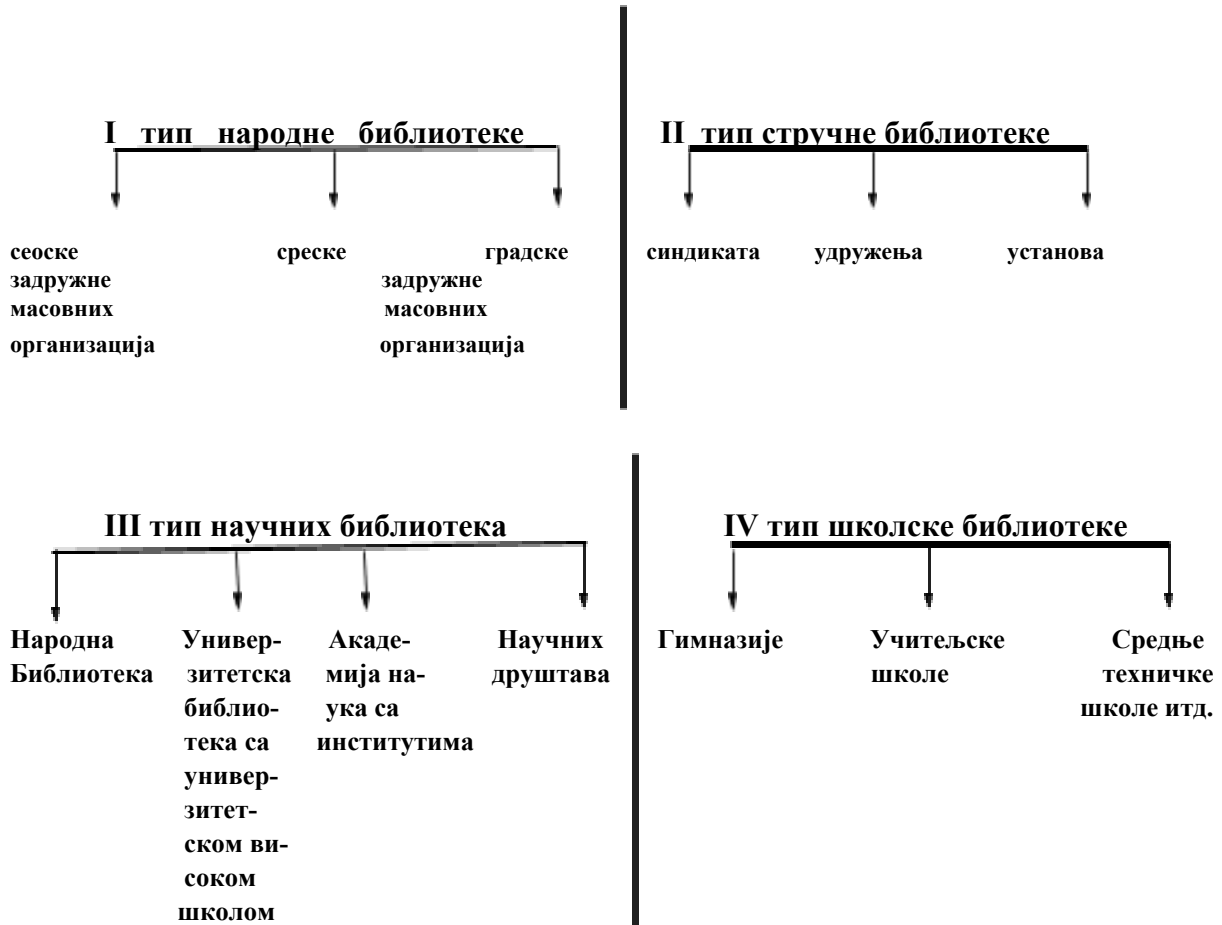
4) тип школске библиотеке за школско изграђивање стручних кадрова и васпитни рад школе

5) тип дечије библиотеке која је у тесној повезаности са школом.

Напомињемо да ови типови библиотека нису искључиви, да се њихов делокруг рада чешће преплиће; подвлачимо да све наше библиотеке, без обзира на тип, имају карактер опште-просветних и политичко-просветних усанова, иако су досад махом политичко-просветне установе саамо по томе што су све снабдевене и што се стално снабдевају политичком литературом, нарочито из области марксизма-лењинизма.

Код нас у градовима и срезовима, исто тако, није учвршћен тип одвојене дечије библиотеке; али, уместо типа самосталне градске или среске дечије библиотеке у библиотекама популарног типа, постоје, истина не по правилу, одвојена одељења за дечију литературу, тако да је и тај тип библиотеке као такав диференциран и успостављен, иако не и разгранат и учвршћен.

Кад бисмо израдили графичку шему типова код нас, према њиховој територијално-продукционој подели, слика би била оваква:

V тип дечије библиотеке

дечије су као одељења уз Народну библиотеку у селу, срезу, граду.

I Тип народне библиотеке разгранат је по целој нашој Републици, дакле најразгранатији је, иако организација тог типа није изведена у свим срезовима, а још мање у свим селима; организоване средске народне библиотеке немају све покретне библиотеке које би задовољиле потребе села свог среза. Али поред свих ових недостатака, овај тип библиотеке постоји, успостављен је и обухвата села, срезове и републикански центар: у Београду постоји 9 рејонских народних библиотека са 3 филијале и читаонице на периферији града и 1 Градска, која има посебно одељење и читаоницу за децу, као и покретну библиотеку за рад са селима у околини Београда. Београдска градска библиотека не претставља чисти тип народне библиотеке, иако је то првенствено; она – сасвим правилно – систематски скупља сву литературу штампану на територији града, као и сву литературу – без обзира на територију штампања – која се односи на историју града, његов постанак и развитак.

II Тип стручне библиотеке исто тако је богато разгранат по држави према синдикалној структури; овај тип библиотеке је успостављен и при разним министарствима, надлештвима, установама и стручним удружењима.

III Тип научне библиотеке досад је углавном практично ограничен на републикански центар, у коме се налазе следеће библиотеке овог типа: Народна библиотека, Универзитетска са факултетским, семинарским и осталим библиотекама Универзитета и високих школа, Библиотека Академије наука са институтским библиотекама, Библиотека Друштва за културну сарадњу са СССР-ом, и осталих друштава.

IV Тип школске библиотеке разгранат је по целој Републици при школама разних врста.

V Тип дечије библиотеке налази се само као посебно одељење у народним библиотекама.

Мислим да не би било правилно када бисмо прећутали чињеницу да су наше јавне библиотеке без стручне директиве и контроле из једног центра; и не само што још нису плански обухваћене у мрежу него се још увек оснивају, ничу и развијају без система и унапред утврђеног плана. Овде мислим нарочито на библиотеке масовних организација, а и на неке сеоске и среске, као и многе друге које су се понекад развијале на основу кампањског скупљања и прибирања књига од грађана, примања сваког поклона итд. Састав књига је у библиотекама свих типова, од највеће до најмање, често случајан, не одговара увек ни задацима библиотеке, ни потребама читалаца тога типа библиотеке; отуда није редак случај да нека библиотека масовног типа – народна – није довољно снабдевена потребном популарно-научном литературом, а да у саставу свога фонда има читаве збирке научних књига које не користе никоме или користе веома малом броју људи; с друге стране у стручним научним библиотекама често леже опет паралисане популарно-научне књиге. И, најзад, оно што је још теже: по нашим библиотекама свих типова постоји, било као остатак из прошлости било као нов прилив, приличан број литературе која је у директној супротности са нашом идеологијом.

Да би се омогућило спровођење јединствене културне политике преко књига и библиотека; да би се могла извршити правилна рационална расподела постојећег фонда, тако да књиге дођу у онај тип библиотеке у којој ће моћи бити широко искоришћене при културној и економској изградњи наше земље; да би се сваки тип библиотеке убудуће плански снабдевао одговарајућом литературом итд. – потребно је, по нашем мишљењу, по мишљењу стручњака изнесеном још на првом ужем саветовању библиотекара 19 септембра 1946 год., да се хитно успостави један руководећи и контролни библиотечки центар за целу Републику, за све типове библиотека. Из тог републиканског библиотечког центра, поред тога што би се спроводила јединствена културна библиотечка политика, плански би се руководило изграђивањем стручних кадрова, чији се недостатак толико код нас осећа, давале би се

директиве за једнообразан стручни рад у сваком типу библиотеке, и тако се унео систем у приличан неред делимично наслеђен, а делимично настао услед наглог и спонтаног отварања и ницања огромног броја јавних библиотека, и услед недостака квалификованих стручних кадрова. Поред овога, републикански библиотечки центар бринуо би се о координацији рада свих типова библиотека у нашој Републици, прибирао би тј. црпео преко нижих, до најнижих, основних библиотечких органа статистичке податке, извештаје о делатности и сл., и на основу тога правилно усмерио плански рад и развитак сваког типа библиотеке, и сваке библиотеке понаособ.

Овај републикански библиотечки центар, у чијем би саставу морали бити најбољи стручњаци, имао би као непосредан задатак да изради пројекат уредбе о успостављању мреже јавних библиотека, о утврђивању типова библиотека и о организацији и делатности сваког типа библиотека, као и нашој међусобној сарадњи. У делокруг рада овог републиканског библиотечког центра, поред израде законских и других нормативних предлоа, спадало би и спровођење у живот разних одредаба и контрола над њиховом применом. Библиотечки савет, орган библиотечког републиканског центра, морао би бити најтешње повезан са сваком нити библиотечке мреже која – мислим – мора да се поклапа са државном организационом структуром када је реч о државним јавним библиотекама, са структуром масовних организација, када је реч о библиотекама масовних организација, са структуром Јединствених синдиката итд.

Смиља МИШИЋ